

Tarih: 16.01.2006

Bilgi Raporu

Sayı : 2006/42/17

Konu : Petrol Fiyatlarının Ekonomi Üzerindeki Etkileri

Hazırlayan: Bilge AFŞAR

PETROL FİYATLARININ EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Petrol fiyatlarının yükselmesi, petrolü çok kullanan ülkelerin, petrolün vergilendirilmesinden elde edilen gelirlerinin artması anlamına gelmektedir. Örneğin ABD için bütçe açığını kapatmanın en kolay yolu petrol fiyatlarını artırmak ya da petrol üzerinden alınan vergileri artırmaktır. Bu örnek tüm devletler için de geçerlidir. Her ne kadar petrol fiyatlarının artması nedeni ile ekonomiler zarar görse de petrolü çok tüketen ülkelerin bütçeleri bu işten kazançlı çıkabilmektedir. Mesela fiyatlardaki %40'lık bir artış aynı zamanda elde edilen vergi gelirlerinin de %40 artması anlamına gelmektedir. Tam aksine fiyatlarda %40'lık bir düşüş ise vergiden elde edilen gelirin yine aynı oranda düşmesi demektir. Dolayısıyla gelişmiş ülkeler petrol üzerinden büyük rakamlar kazanabilmektedirler.

1996-2000 yılları arasında ABD, Kanada, Japonya, İngiltere, Fransa ve Almanya gibi petrolü kendi tüketicilerine satan ülkeler 1.3 trilyon dolar vergi geliri elde etmişlerdir. Buna karşın OPEC ülkelerinin bu 5 yıl içinde elde ettiği gelir sadece 850 milyar dolardır. Yani **sadece G7 ülkeleri bile tek başına OPEC ülkelerinin petrol satışından 450 milyar dolar daha fazla geliri, petrol ürünleri üzerine koydukları vergiler aracılığı ile satış gerçekleştiği anda elde etmişlerdir.**

Yükselen petrol fiyatları, milli gelir kalemlerinde fazla harcama oluşturmak suretiyle ithalatçı ülkelerin ekonomilerini, enflasyonu artırıcı etkisi ile de başta ülkemiz olmak üzere bütçe açığını borçlanma ile kapatan ülkelerin ekonomilerini olumsuz etkilemektedir.

Petrolde %91 ithalata bağımlı olan Türkiye'de bir yandan tüketim artarken diğer yandan da fiyatların yüksek seyretmesi ödediğimiz faturayı büyütmektedir. Petrol ithalatı için 2005 yılının sadece Ocak ayında 488 milyon dolar, Haziran ayında da 715 milyon dolar para ödenmiştir. Türkiye'nin petrol ithalatının tutarı, 2005 yılının ilk yarısında önceki yılın aynı dönemine göre %36.8 artarak 3.8 milyar dolara yükselmiştir.

Yükselen petrol fiyatları 2005 yılında dünya ortalama ekonomik büyümesinin, %0.8 oranında hız kesmesine yol açmıştır ve tüm ekonomilerde cari açık sorunu körüklenmiştir. Öte yandan petrol ürünlerinin TEFİ'deki ağırlığı %10, TÜFE'deki ağırlığı ise %4 civarında olduğu için petrol fiyatları enflasyonu yoğun bir şekilde etkilemektedir. Yani petrol fiyatlarındaki artış enflasyon üzerinde artırıcı etki yapmaktadır. Ayrıca petrol fiyatlarının petrol türevi ürünlere getirdiği etki de enflasyonu yükseltmektedir.

Petrol fiyatlarındaki artış doğal olarak benzin satış fiyatlarına da yansımaktadır. Fransa'da benzin fiyatları 2005 yılında %15.8, Almanya'da %10, İtalya'da %9.5, İspanya'da da %12 artmıştır. Ülkemizde ise 1995 yılında 35 bin 600 liradan satılan benzinin fiyatı son on yıl içinde 60 kat artış göstermiştir.

Petrol fiyatlarının artması maliyetlerin yanı sıra dış dengede de hasar meydana getirmektedir. Petrol fiyatlarındaki artışın ülkemiz ekonomisinde meydana getirdiği olumsuzluklar şu şekilde sıralanabilir;

- Petrol fiyatlarında artışlar en güçlü ekonomileri bile etkilemektedir. Bu bağlamda dünya ticareti büyümesi yavaşlar. Gelişmiş ekonomiler petrol krizlerinden asgari

derecede etkilenebilmek için korumacılık yoluna gitmeyi tercih etmişlerdir. Bu durumun sonucu olarak da Türkiye'nin ihracatına olan talep düşmektedir. Bu ise ülkemizin gelirini kısıtlamakta ve ödemeler dengesinin bozulmasına sebep olmaktadır.

- İthalatının önemli kısmını petrolün oluşturduğu Türkiye, petrol fiyatlarındaki artışlar neticesinde miktar olarak daha az petrol alımı yapmasına rağmen daha fazla para ödemek zorunda kalmaktadır. Bu durumda da ödemeler dengesi yine büyük açıklar vermekte ve ekonomik darboğazlar yaşanmaktadır.
- Ülkemiz özellikle petrol ithalatından doğan dış ticaret açığını kapatabilmek için petrol üreten ülkelere daha çok mal satma yollarını aramakta ve açığı bu şekilde gidermeye çalışmaktadır.
- Türkiye'nin ithalat değerindeki artış, ithal edilen petrol miktarındaki artıştan değil petrol fiyatlarındaki artıştan kaynaklanmaktadır.
- Petrol fiyatlarındaki yükseliş ülkemizden döviz çıkışını artırmaktadır.
- 2005 yılında uluslar arası ham petrol fiyatının doğrudan ve dolaylı etkileri yüzünden Türkiye'de yıllık enflasyon rakamı Temmuz ayı sonu itibariyle 1.56 puan yükselmiştir.
- **Petrol fiyatlarının etkisi ÜFE üzerinde daha belirgindir. Bunun nedeni akaryakıt fiyatında en büyük payın vergilere ait olmasından kaynaklanmaktadır.**
- Petrol fiyatlarının enflasyon üzerindeki etkisi daha çok dolaylı yoldan olmaktadır.
- **Petrol fiyatlarındaki artışa rağmen yurtiçindeki talep gerilerse ve sıkı para politikası sürdürülebilirse enflasyon üzerindeki negatif etki önlenebilir.**
- **Petrol fiyatlarının enflasyon yaratmasının nedeni; maliyetlerde artış yaratmasıdır.**
- Petrol fiyatlarındaki artış maliyet enflasyonu yaratarak, enflasyonu artırır. ABD gibi büyük ekonomilerde enflasyon oranlarının artması, FED'in faiz oranları artışına devam etmesi demektir. Bu da gelişmekte olan ülkelere giren yabancı sermayenin durmasına ya da geri çekilmesine neden olur.
- Petrol fiyatlarındaki artışa, merkez bankası enflasyon hedefini tutturabilmek için faizleri yükseltmekle cevap verirse ekonomik faaliyetlerin daralması gibi çok ciddi bir sonuç ortaya çıkacaktır.
- Türkiye'de kurların ayda %4-5 dolayında arttığı bir dönemde, dünya petrol fiyatlarının ani yükselişi, ortalama fiyat seviyesini 12 aylık bir dönemde ortalama %15-17 civarında artırmaktadır.
- **Petrol fiyatlarının cari işlemler dengesindeki etkisi, özellikle yüksek büyüme ortamında daha da artmaktadır. Çünkü cari işlemler açığında, petrol fiyatlarındaki artışa bağlı olarak petrol ithalatından kaynaklanan ilave maliyetler de etkili olmaktadır.**

KAYNAKÇA

- www.makalem.com
- www.ceterisparibus.net
- www.milliyet.com.tr
- www.sabah.com.tr